

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:43
sssjournal.com

pp.4785-4792
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 02/08/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 10/09/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 10.09.2019

GÖÇ SÜRECİNDE GÖÇMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

PROBLEMS OF IMMIGRANTS IN MIGRATION PROCESS

Dr. Öğr. Üyesi Leyla ERCAN

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara/TÜRKİYE
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6821-0598>

Doç. Dr. Uğur GÜRGAN

Balıkesir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Balıkesir/TÜRKİYE

Doç. Dr. Nuray TAŞTAN AKDEMİR

Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırıkkale/ TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1726>

Reference : Ercan, L.; Gürkan, U. & Taştan Akdemir, N. (2019). "Göç Sürecinde Göçmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar", International Social Sciences Studies Journal, 5(43): 4785-4792.

ÖZ

Evrensel ve çeşitli nedenlere bağlı bir olgu olan göç, tarih boyunca toplumların ve bireylerin yaşamını ekonomik, sosyal, siyasal ve psikolojik bakımdan çok yönlü ve karmaşık bir biçimde etkilemiştir. İnsanlık tarihiyle yaşıt olan göç olgusu, insanların farklı nedenlerle oturduğu bir yeri, kesin bir şekilde ya da geçici sürelerle terk etme durumudur. Göçün hangi türü yaşanırsa yaşansın bireyler ve toplumlar; ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal ve psikolojik bakımdan çok yönlü ve karmaşık bir biçimde etkilenmektedir. Bu çalışmada, göç kavramları ve göçün nedenleri açıklanmış , göç yaşantısının bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkilerini açıklayan kuramlar ve görüşler hakkında bilgi verilmiştir. Göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ve uyum problemleri tartışılmıştır. Ayrıca bazı öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: göç, birey, ruh sağlığı, göç süreci

ABSTRACT

Immigration a phenomenon linked to universal and diverse causes,It affects life in a multifaceted and complex way from economic, social, political and psychological aspects. The immigration phenomenon of human history is the abandonment of a place where people sit for different reasons, precisely or temporarily. Whatever type of migration is experienced, individuals and societies; economic, political, cultural, social and psychological aspects.In this study, various theories, which discuss the reasons for immigrating abroad, were reviewed; the theories and views that point out the effects of immigration on individual's mental health were also explained. The difficulties and adjustment problems of migrants were discussed based on those theories and views.At the end, there are also given some suggestions.

KeyWords: migration, individual, mental health, migration process

1. GÖÇ KAVRAMI

Evrensel ve çeşitli nedenlere bağlı bir olgu olan göç, tarih boyunca toplumların ve bireylerin yaşamını ekonomik, sosyal, siyasal ve psikolojik bakımdan çok yönlü ve karmaşık bir biçimde etkilemiştir.

İnsanlık tarihiyle yaşıt olan göç olgusu, insanların farklı nedenlerle oturduğu bir yeri, kesin bir şekilde ya da geçici sürelerle terk etme durumudur (Mutluer 2003).

Günümüzde hızla değişen çevresel, ekonomik, politik ve sosyal yapılar nedeniyle birey ve gruplar göç ederek farklı bir bölgede yerleşik düzene geçmektedirler (Tuzcu ve Ilgaz,2015).

Aslında göç sadece fiziksel bir yer değiştirme hareketi değildir. Bir sosyo-ekonomik sistemden diğerine, bir kültürel örüntüden diğerine geçmeyi de içermektedir (Tunç,2013).

İnsan yaşamının her döneminde göze çarpan göç hareketlerinin pek çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler arasında ise en yaygın olanları ; savaş, çatışmalar, siyasi problemler, din ve etnik ayrımcılık, insan hakları ihlalleri, yoksulluk, temel insani hizmetlere ulaşamama veya ulaşmakta zorlanma, iş ve eğitim için yeni fırsatlar arama, evlilik, aile birleşmesi, doğal afetler ve çevresel faktörlerdir (Adanu ve Johnson, 2009, 179; Aksu ve Sevil, 2010, 134-135; Topçu ve Beşer, 2006 ‘dan aktaran: Mamuk ve Şahin,2016).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ‘ne göre dünyada küreselleşmenin doğrudan ya da dolaylı etkileri, bölgesel çatışmalar, yoksulluk, teknoloji ve buna bağlı olarak ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesinden dolayı göç edenlerin sayısı giderek artmaktadır (IOM, 2012 ‘ten aktaran: Tuzcu ve Ilgaz,2015). Göç, nedenleri ve sonuçlarıyla dinamik ve çok boyutlu bir süreçtir (Mamuk ve Şahin,2016).

Buna karşılık göçün hangi türü yaşanırsa yaşansın bireyler ve toplumlar; ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal ve psikolojik bakımdan çok yönlü ve karmaşık bir biçimde etkilenmektedir (Şahin, 2001, 58; Mamuk ve Şahin,2016).

2. GÖÇ TÜRLERİ

Literatürde göçün farklı türlerinden söz edilmektedir. Farklı ölçütler temel alınarak yapılan göç sınıflandırmaları içinde isteğe bağlı göç, zoraki göç, devamlı ya da geçici göç, transit göç, illegal göç, zincirleme göç, aşamalı-aşamasız göç ve bağlantılı göç gibi türlerinden söz edilmektedir (Mutluer 2003).

En sık kullanılan gruplamaya göre göç, iç göç (internal migration) ve uluslararası göç olarak ikiye ayrılmaktadır (Tuzcu ve Ilgaz,2015).

2.1. İç göç

İç göç, ülke içinde nüfusun yer değiştirme olayıdır. Bir bölgeden başka bir bölgeye, bir şehirden başka bir şehre sürekli veya geçici bir şekilde insanların hareket etmeleridir.

İç göçler kendi içerisinde “mevsimlik göçler, sürekli göçler, emek göçleri ve zorunlu-gönüllü göçler” diye ayrılabilir (Koçak ve Terzi, 2012, 169).

1. Mevsimlik göçler: Geçici olarak çalışmak veya gezmek için yapılan göçlerdir.
2. Sürekli göçler: Kalıcı olarak yerleşmek için yapılan göçlerdir.
3. Emek göçleri: Tayin nedeniyle veya çalışmak için yapılan göçlerdir.
4. Zorunlu-gönüllü göçler: Devlet tarafından veya bireylerin kendi isteği ile yapılan göçlerdir (terör, doğal felaket vb. nedenlerle). İstemediği halde zorlanarak yapılan yer değişikliklerinde kriz potansiyeli daha yüksektir (Sayıl ve diğerleri, 2000, 30).

2.2. Dış göç

Dış göç, bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçlerdir. Bu göçler, gönüllü olabileceği gibi zorunlu şekilde de olabilmektedir. Ulaşım ve haberleşme imkânlarının artması ile ülkeler arasındaki göçler de artmaktadır. Ayrıca savaş, kıtlık, doğal afet ve terör gibi sebepler dış göçlere özellikle zorunlu dış göçlere, iyi şartlarda yaşama isteği gibi nedenler de gönüllü dış göçlere sebep olmaktadır (Şahin, 2010, 57). Dış göçler, “beyin göçleri, işçi göçleri ve mübadele göçleri” diye kendi içinde ayrılabilir (Koçak ve Terzi, 2012, 169).

1. Beyin göçü: İyi eğitim almış yetenekli işgücünün yetiştiği az gelişmiş bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye göçüne denilmektedir.
2. İşçi göçü: Çalışmak amacıyla insanların yurt dışına giderek yapmış oldukları göçlerdir.
3. Mübadele göçü: Mübadelenin kelime anlamı değiş-tokuştur. Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan, ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değiştirmesiyle olan göçlere mübadele göçleri denilmektedir (Erol ve Ersever,2014).

3. GÖÇMEN, MÜLTECI, SİĞİNMACI KAVRAMLARI

Yapılan tanımlar incelediğinde göç, “ekonomik, sosyal, ya da özel nedenlerle bireyin kendi isteği ile ya da kendi isteği dışında yaşadığı yeri değiştirmesi, gittiği yerde evini kurması ve yaşamına devam etmesi” olarak anlaşılmaktadır. Göç, toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal bir olgu olduğu kadar aynı zamanda

da bireysel bir süreçtir. Bu nedenle, göç eden kişiye “göçmen veya mülteci” adı verilmektedir (Erol ve Ersever,2014).

Göç hareketlerinin öznesi durumunda olan, bir ülkeden diğerine yerleşmek amacıyla uygun bir zaman dilimi için hareket eden kişiler ya da topluluklar göçmen olarak adlandırılırlar. Birleşmiş Milletler yapılan tanımlamalarda birliği sağlamak adına, kendi vatandaşı olduğu ülkeden başka bir ülkede en az 12 ay kalan kişileri göçmen kategorisinde değerlendirmektedir (Tunç,2013).

Göçmen, bulunduğu ülkeyi çoğu zaman ekonomik nedenler olmak üzere çeşitli nedenlerle kendi isteği ile terk ederek başka bir ülkeye yasal yollardan giriş yaparak yasal olarak o ülkede yaşayan kişilere denir.

Herhangi bir nedenden dolayı can ve mal güvenliği tehlikede olan ve haksızlığa uğrayacağı korkusu ile vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan, bulunduğu ülkenin korumasından yararlanamayan ve ülkesine dönmek istemeyen kişiler **mülteci** olarak kabul edilmektedir. Ülkesini terk ederek, mülteci olduğu iddiasıyla bir başka ülkeye sığınan fakat henüz mülteci olup olmadığı hakkında yetkili merciler tarafından karar verilmemiş kimseler ise **sığınmacı** şeklinde ifade edilmektedir (Deniz, 2014,177,178 ‘ten aktaran: Akpınar,2017).

4. GÖÇ SÜRECİNİN BİREY ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Göç tarih boyunca toplumların ve bireylerin yaşamını ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal, ekonomik ve psikolojik bakımdan çok yönlü ve karmaşık bir biçimde etkilemiştir (Tunç,2013).

Bu yönüyle göç, antropologların sosyal bilimcilerin, eğitim bilimcilerin, psikologların ve psikolojik danışmanların ilgisini çeken ve incelemelerine yol açan bir konu olmuştur (Şahin 1999,19). Göç genel olarak bireylerin sosyal etkileşim ağında ve kültürel yapısında birtakım değişim ve zorlanmaları beraberinde getirmektedir. Bu değişim ve zorlanmalar çocuklar, gençler ve kadınların da bulunduğu risk gruplarında daha yoğun etkide bulunur. Özellikle aile ve toplumdaki yeri düşünüldüğünde riskli gruplar içinde öncelikli ele alınması ve sorunlarına çözüm getirilmesi gereken önemli gruplardan birinin çocuklar ve kadınlar olduğu farklı çalışmalarda belirtilmektedir (İlkkaracan ve İlkkaracan 1998; Aksu ve Sevil 2010; UNFPA 2014’ten aktaran: Tuzcu ve Ilgaz,2015).

Zorunlu göçe maruz kalan göçmenler alıştıkları çevreyi, uzun yıllar sahip oldukları eşyalarını, evlerini, arkadaşlarını kaybetmektedirler. Zorunlu göçmen bir anda kendini farklı bir dünyada bulmaktadır. Bu bağlamda özellikle küçük çocuklar ve yaşlılar için göç daha büyük bir baskı nedeni olmakta, çocuklar ve yaşlılar çoğu zaman yeni bir çevreye uymakta ve yeni dostlar edinmekte zorluk çekmektedirler.

İnsanlık tarihi boyunca karşımıza çıkan göç olgusu, bireyin bazı değişikliklerle karşı karşıya gelmesini ve bu değişikliklere uyum sağlamasını gerektirmektedir. Terk edilen çevre ile içine girilen yeni çevre arasındaki farklılığa ve benzerliğe bağlı olarak, kişilerin uyum sorunları ve uyum sürelerinin artabileceği ya da azabileceği beklenmektedir (Doğan,1988; Şahin, 2001, Çetin ve Ercan, 2008).

Ülkelerini ya da bölgelerini terk etme nedenleri ne olursa olsun, ya da vardıkları yerde nasıl karşılanırlarsa karşılanırlarsa göç edenler özelliklerine bağlı olarak (göçün şekli, zamanı, nedeni, zorunlu ya da istemli olması, göç edenlerin cinsiyetleri, yaşları, göç edilen yerin özellikleri vb.) farklı derecelerde de olsa uyum güçlükleri yaşamaktadırlar. Öyle ki, göç edenlerin fiziksel ve ruh sağlıkları, kültürel ve psikolojik faktörlerden etkilenebildiği gibi çevrelerini meydana getiren coğrafik ve iklimsel değişikliklerden bile etkilenebilmektedir” (Erol ve Ersever, 2014).

Bireyin kültürel, politik, sosyal, ekonomik ve eğitimsel geçmişi ve deneyimleri göç ettiği ülkelerde uyum sağlamalarını güçleştirmekte ya da kolaylaştırmaktadır.

Sosyal bir varlık olarak yaşamda yerini alan insan, geçmişten bugüne çeşitli kriz dönemlerini yaşamak zorunda kalmıştır. Yer değiştirme anlamına gelen “göç” davranışı ister gönüllü ister zorunlu olsun etkileri nedeniyle bu kriz dönemlerinden birisidir. Kriz durumu bireylerde duygu, düşünce ve davranış karmaşası oluşturmaktadır. Yaşamdaki ani değişikliklerin ve yeni durumların üstesinden gelme ve bunlara uyum sağlama becerisi ise bireyden bireye değişebilmektedir (Erol ve Ersever,2014).

Göç eden birey geride bıraktıkları nedeniyle bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendini yalnız ve mutsuz hisseder. Bu yabancılaşma duygusu özlem duygusunu da beraberinde getirir. Göçmen kendi dilini, yasayış biçimini, süregelen alışkanlıklarını bir anda değiştiremez ve kendini yetersiz ve yeteneksiz hissetmeye baslar(Tunç,2013).

Göç sürecinde yeni bir ortama girme, yeni bir dil ve yeni bir kültür ile karşılaşma, kendi kültüründen ayrılma gibi durumlar ortaya çıktığından uyum sorunu oluşmaktadır (Sarıtay vd., 2016). Bu nedenle mülteci çocukların yeni bir ülkeye geldiğinde karşılaştıkları temel görevlerden biri okula uyumlarıdır (Hamilton, 2004). İnsanın hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği, kültürel değerlerle karşılaştığı ve onu elde etmeye başladığı yerden, dilini anlamadığı başka bir yere göç etmesi başlı başına bir travma sebebidir. Göç edenlerin duygu durumları göz önüne alındığında göçmen deneyimi yaşamak çocuğun duygusal ve davranışsal problemler yaşama durumunu artırmaktadır (Sarıkaya, 2014). Bununla birlikte göç, çocuk ve ergenlerin ruhsal yapısında zarar bırakarak uyum sorunlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Kaştan, 2015)

Çocuklar göç ettikleri ülkelerde dil ve başka sebeplerden dolayı eğitimden yoksun kalma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilmekte, eğitim kurumlarına devam etseler dahi özellikle dilini bilmedikleri için kendi akranlarıyla iletişim kurmakta zorluk yaşayabilmektedirler. Okullarda yaşanan dışlanma, yabancı olmanın verdiği eziklik gibi yollarla başlayan toplumdan kopma durumları göçmen çocuklarını ve gençlerini kendi içlerine kapatmakta ve kendilerine psikolojik sorunlarla dolu bir hayat sunmaktadır(Tunç,2013)

Çocuklar için, düzensiz göç süreci içinde yer almak, barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel birçok olanaktan yararlanamamak anlamındadır. Zaten zayıf ve savunmasız olan çocuklar, göçmen olmakla birlikte daha fazla hak ihlallerine açık kalabilmektedirler. Göçmen çocuk, bazen bütün bir ailenin geçim derdini omuzlarına yüklenmekte, çoğu zaman eğitim olanaklarından mahrum olmakta, en temel çocuk haklarından olan serbestçe oyun oynama hakkından uzak bir yaşam sürebilmektedir (Çakırer- Özservet. ve Sirkeci, 2016).

İnsan sağlığı üzerinde yaşanan fiziksel çevrenin etkileri oldukça büyüktür. Buna karşılık göçmenlerin ekonomik zorluklar ve dışlanmışlık nedeniyle daha çok fiziksel şartları kötü ortamlar da yaşadığı bilinmektedir (Mamuk ve Şahin,2016). Bir göçmenin yaşı, cinsiyeti, göç nedeni, üyesi olduğu toplumsal sınıf, eğitim düzeyi ve kültürel geçmişi ne olursa olsun ve ülkede kalma süresi ne kadar olursa olsun göçmenlik durumundan dolayı, onun iç dünyasında bir takım değişiklikler meydana gelir. Yabancılık, yalnızlık, boşluk, özlem, anavatanadaki değer yargılarının aşağılanması, kuşkuculuk, kırgınlık, suçluluk ve önyargı bu duruma verilebilecek örneklerdendir (Şahin, 2001, 64 ; Mamuk ve Şahin, 2016).

Sosyal ve kültürel değişme, kentleşme, modernleşme, kültürleşme, asimilasyon, adaptasyon ve yaşam stresi üzerinde yapılan çalışmalar, göç yaşantısı ile psikolojik bozukluk arasında önemli bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır (Doğan, 1988, 33). Göç eden kişilerin sosyal ve fiziki çevrelerinin değişmesi, bu yeniliklere uyum sorununu da beraberinde getirmektedir. Göç nedeni, göç eden kişiler, göçün türü, göçle varılan yer ve burada yaşananlar değiştiğinde göç eden kişilerin karşılaştıkları uyum sorunları da değişmektedir (Erol ve Ersever,2014).

Bilgen'in "Göçün Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri" adlı araştırmasında şu sonuçlar elde edilmiştir. Göç edenlerde majör depresyon yaygın anksiyete bozukluğu, alkol bağımlılığı görülmektedir. Ayrıca bu araştırmaya göre göç edenlerde yorgunluk hissi, baş ağrısı, karın ağrısı baş dönmesi gibi bedensel belirtilerin daha fazla olduğu gözlenmiştir (Kaştan, 2015) Berry'e (1997) göre kültürlerarası geçiş stres yaratan ve uygun baş etme becerilerinin kullanılmasına gerek duyulan bir süreçtir. Mülteciler, göçmenler, uluslararası öğrenci ve çalışanların kültürleşme sürecini etkileyen faktörler arasında farklılıklar gözlenirse de tüm bu grupların benzer bir uyum sürecinden geçmekte olduğu öne sürülmektedir (Berry ve Sam, 1996).

Yüce (2018)'nin yaptığı araştırmada Suriyeli öğrenciler okula uyumlarını etkileyen etmenlerin dil engeli, akran ilişkileri, öğretmen tutumları, okula ve ülkeye bakış açısı, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar, eğitime ara verme durumu ve akademik hazırbulunuşluk olduğunu belirtmişlerdir. Türk öğrencilerin görüşlerine göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen etmenler; dil engeli, akran ilişkileri, öğretmen tutumları, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar ve akademik hazırbulunuşluk seviyesindeki farklılıklardır. Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre ise Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etmenler; dil engeli, akran ilişkileri, yönetici ve öğretmen tutumları, davranışsal sorunlar, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar, sosyal etkinlikler, ekonomik nedenler, travmatik yaşantılar, psikososyal destek, Türk ve Suriyeli ailelerin tutumları, sağlık ve hijyen, öğretmen yeterliği, sınıf içi düzenleme, destek eğitim, derse ilgi ve akademik hazırbulunuşluk düzeyidir. Son olarak, rehber öğretmen görüşlerine göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etmenler; dil engeli, akran ilişkileri, psikolojik danışman ve öğretmen tutumları, davranışsal sorunlar, saldırganlık, ayrışma, dışlanma, kültürel farklılıklar, sosyal etkinlikler, ekonomik nedenler, travmatik

yaşantılar, psikosozyal destek, Türk ve Suriyeli ailelerin tutumları, sağlık ve hijyen, rehberlik etkinlikleri, konsültasyon, oryantasyon etkinlikleri, başarı hissi ve akademik hazırbulunuşluk düzeyidir.

Göç yaşantısı ile ilgili yapılan çalışmalar bir yandan göç olgusuyla ilgili geniş bir literatürü oluştururken, bir yandan da çok sayıda kuramın gelişmesine neden olmaktadır. Göç yaşantısının psikolojik sağlık üzerindeki etkisini açıklayan çeşitli kuramlar vardır (Esentürk-Ercan,1998; Şahin,2001).

Göçün bireyin üzerindeki etkilerini açıklamaya çalışan kuramlardan biri “*Sosyal izolasyon Kuramı*” diğeri ise “*Kültürel Şok Kuramı*”dır.

“*Sosyal izolasyon kuramı*”na göre göç; sadece vatandan fizikî bir ayrılış değil aynı zamanda bireyin alıştığı birçok haklardan, kurallardan ve sosyal etkileşim örüntülerinden ayrılmasıdır. (Kuo 1976’ dan aktaran: Doğan 1988,34).

“*Kültürel Şok kuramı*”na göre ise, bırakılan çevre ile içine girilen çevre arasındaki kültürel benzerliğe ya da farklılığa bağlı olarak göçmen az ya da çok uyum güçlüğü çekmektedir.

Dış ülke yaşantısı ev sahibi ülke hakkında bilgileri, bu ülkenin insanları ile olumlu ilişkileri

çerçevesinde sağlarsa, kişinin olumlu tutum geliştirme olasılığını arttırmış olur (Garcia 1985’ten aktaran: Esentürk-Ercan 1998,24).

Göç edilen ülkenin halkı ile dil bilmeme ve sosyal nedenlerle iletişim kuramayan göçmenler ayrıldıkları ülkenin bir uzantısı olarak gettolar hâlinde bir arada yaşamayı seçtiği, yabancı kültürün farklılıklarını olabildiğince aza indirdiği ve “kültür şokuna” karşı bulduğu bir çözüm yolu olduğu ileri sürülmektedir (Hisli,1986’dan aktaran: Esentürk-Ercan 1998,24).

Göçmen çocuk eğitime ne kadar küçük yaşlarda başlamış ve ne kadar uzun sürmüşse öğrencilerin öğrenecekleri ve benimseyecekleri şeyler de o kadar fazla olacaktır. Yani çocuğun yaşı göç sırasında ne kadar küçük ise kabul edildiği ülkenin eğitim olanaklarından yararlanma açısından şansı o oranda artacaktır (Esentürk-Ercan,1998).

Çocuğun yaşı ne kadar ileri ise kabul edildiği ülkenin kültürü kendisini toplumsallaşma süreci sırasında o derece az etkileyecek, çocuğun yaşı ne kadar küçük ise kabul edildiği ülkenin kültürü o derece belirleyici olacaktır (Eppink,1987’ten aktaran: Çetin ve Ercan,2008).

5. YURT DIŞI GÖÇÜN UYUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN BAZI GÖRÜŞLER

Yeni bir kültüre uyum sağlamayı açıklayan Amerika’da geliştirilmiş çeşitli görüşler vardır. Bunlar, “*U-Eğrisi*”, “*W-Eğrisi*” ve “*V-Eğrisi*” görüşleridir (Güçlü 1995’den aktaran:Esentürk-Ercan 1998).

5.1. U-Eğrisi Görüşü:

Bu yaklaşıma göre, gidilen ülkede kalış süresine göre uyum aşamaları vardır. Bunlardan birinci aşama, 6 aylık süreyi, ikinci aşama 6-18 ayları, üçüncü aşama ise, 18. aydan ayrılıncaya kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Bu görüşe göre, her aşama göçmenlerin uyum derecesini belirlemektedir. İlk aşama boyunca göçmenler, Amerika’ya uyum yaşantılarını pozitif yönde görmekte, başarılı ve rahat olduklarını belirtmektedirler. İkinci aşamada (kriz aşaması), öğrenciler olumsuz düşünceler içerisindedirler. Kendini uyumsuz, yalnız ve umutsuz hissetmektedirler. Üçüncü ve son aşamada ise başarılı bir uyum dönemi geçirmektedirler.

5.2. W-Eğrisi Görüşü :

Bu görüşe göre, 6 aydan fazla Amerika’da yaşayan kişilerin ülkesine dönüp dönmemekte tereddüt geçirdikleri ve gerilime girdikleri düşünülmektedir. Bu nedenle de uyumda bir düşüş olmakta ve bu devre atıldıktan sonra uyumda yine yükselme olmaktadır.

5.3. V-Eğrisi Görüşü :

Bu görüşe göre, Avrupa ülkelerinden gelmeyen öğrencilerin uyumunun V-Eğrisi oluşturduklarını, ilk aylarda morallerinin düştüğünü ve daha sonraki aylarda yükseldiğini ve bir yılın sonuna doğru ise tamamen buldukları ülkeye uyum sağladıklarını belirtmektedirler. Bir göçmenin yaşı, cinsiyeti, göç nedeni, üyesi olduğu toplumsal sınıf, eğitim düzeyi ve kültürel geçmişi ne olursa olsun ve ülkede kalma süresi ne kadar olursa olsun göçmenlik durumundan dolayı, onun iç dünyasında bir takım değişiklikler meydana gelir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Göç sadece Türkiye’de değil dünyanın çeşitli yerlerinde ve çeşitli zamanlarda yaşanmış ve halen yaşanmaya devam etmektedir. Günümüzde göçmenlerin nüfus oranı bütün dünyada giderek artmaktadır.

Göç tanımı itibariyle bir yer değiştirme hareketi olmasına rağmen göçün bireyler ve toplumlar üzerinde geniş çaplı değişikliklere neden olduğu görülmektedir (Sezgin ve Yolcu, 2016). Bu nedenle göç olgusunun bireyler üzerindeki etkilerini ve toplum üzerindeki etkilerini dikkate almak önemlidir.

Göç edilen toplumsal çevredeki farklı yaşam biçimi, yeni bir kültüre uyum problemleri, dil engeli, sosyal desteğin yetersiz olması, ekonomik sorunlar, uyum sorunları ve uygun olmayan çalışma şartları onların psikososyal problemlerini öne çıkarmaktadır.

Genel olarak kuram ve görüşler, yeni bir topluma yerleşme sürecinin stres yaratıcı olduğunu ve uyum sağlama çabalarının yarattığı gerginliğin göçmen bireylerin yabancı topluma ayak bastığı andan itibaren başladığını ve çok uzun yıllar sürdüğünü kabul etmektedirler.

Göç sürecinden en fazla etkilenen ise şüphesiz çocuklar olmaktadır. Göç, çocuk ve ergenlerin ruh sağlığında çeşitli tahribatlara sebep olabilmektedir yani göç, çocuk ve ergen açısından risk içermektedir. Göçe maruz kalan çocuk ve ergenlerde uyum sorunları oluşabilmektedir. Bu durum çocukların eğitimlerine de yansımaktadır ve bu çocuklar göç ettikleri yerlerdeki okullarda çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar.

Uyumu etkileyen bir diğer değişken dil sorunudur. Yabancı öğrenciler dil bilmediklerinden yaşına uygun olmayan sınıfa yerleştirilebilmektedir ve bu durumda öğrencilerin sıkılmasına ve derse ilgisiz kalmasına neden olabilmektedir (Saritaş vd., 2016). Bu nedenle çocukların uyum sağlayabilmesi için öncelikli olarak dil edinmesi gerekmektedir (Yüce,2018).

Çocuklar için kültürel uyum sürecinde sosyal değişimin en bariz yaşandığı ortamlardan biri okullardır çünkü okullar mülteci çocukların baskın kültür ile doğrudan karşı karşıya kaldığı yegâne ortamlardan biridir (Kopala, Esquivel ve Baptiste, 1994 ‘ten aktaran: Kağnıcı,2017).

Okullarda sağlıklı işleyen bir eğitim sistemi oluşturmak hem toplum hem de mülteci çocuklar için önemlidir. Mülteci çocukların okula uyumunu kolaylaştırmak için durumu çok boyutlu ele almak gerekmektedir.

Okuldaki yöneticileri, öğretmenleri, okuldaki yerel öğrencileri, ailelerini, mülteci çocukları ve mülteci çocukların ailelerini kapsayan programlara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda okul psikolojik danışmanı, psikolojik danışmadan, krize müdahaleye, veli görüşmelerinden konsültasyona, izleme çalışmalarına kadar tüm psikolojik danışma hizmetlerini programa dahil etmelidir. Nitekim terapi, krize müdahale, konsültasyon ve aile eğitimi gibi boyutların bir arada olduğu AMIGO programının göçmen çocukların okula uyumunu kolaylaştırdığı görülmüştür (Greenberg, Garrison, Roy ve Azar, 1999’ten aktaran: Kağnıcı,2017)

Göçmen grupların yeni topluma uyum sağlamalarını desteklemek için dil kursları düzenlenmeli, sosyoekonomik düzeylerini güçlendirmek için iş imkânları ile ilgili bilgi verilmeli, sağlık hizmetlerinden yararlanmaları kolaylaştırılmalı, özellikle sağlık konusunda bilgi verilmelidir. Göçmenlerin sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmesinin var olan sorunlarla daha etkin baş edebilecekleri, yeni sorun alanlarının ortaya çıkmasının engelleneceği ve dolayısıyla içinde yaşadıkları topluma psikososyal olarak daha fazla uyum gösterecekleri düşünülmektedir (Tuzcu ve Ilgaz,2015). Sonuç olarak göçmenlerin ruh sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik çok yönlü ve çok aşamalı girişimlerin etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akpınar, T.(2017). Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi* ,2017: 03 (03) S.16-29
- Berry, J. W. (1997). *Immigration, acculturation and adaptation*. Applied Psychology: An International Review, 46, 5–68.
- Berry, J. W., ve Sam, D. (1996). *Acculturation and adaptation*. İçinde J. W. Berry, M. H. Segall, & C. Kagıtcıbası (Eds.), Handbook of Cross-Cultural Psychology. Vol. 3, Social Behavior and Applications. Boston: Allyn & Bacon
- Çakırer Özservet,Y. ve Sirkeci,İ.(2016). Çocuklar ve Göç. *Göç Dergisi*.Mayıs 2016 Cilt: 3, Sayı: 1, sf. 1 – 4 ISSN: 2054-7110 e-ISSN: 2054-7129 www.gocdergisi.com.
- Çetin,T. ve Ercan,L.(2008). Yurt Dışından Geri Dönüş Yapan Üniversite Öğrencilerinin Sorunlarının İncelenmesi / An Analysis of the Problems Faced by Turkish Students after Return Migration . *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi. Journal Of Turkish World Studies* . Cilt/Volume: VIII , Sayı/Issue: 2 ,S.65-80 .
- Deniz, T. (2014). Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye, *Tsa dergisi*, 18 (1), 175- 204.
- Doğan, S.(1988). “Yurt Dışı Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Lise Öğrencilerinin Problemleri”, (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1988.
- Doğan, S.(1990). *Yurt Dışından Dönen Gençlerin Sorunları*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Erol,M. Ve Ersever,O.G.(2014). Göç Krizi Ve Göç Krizine Müdahale .*Kho Bilim Dergisi* Cilt: 24 Sayı: 1 ,S.47-68
- Esentürk-Ercan, L(1998). “Yabancı Uyruklu ve Türk Üniversite Öğrencilerine Ait Sorunların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Esentürk-Ercan, L.(2004). Die Rückwanderung Türkischer Jugendlicher in die Heimat - Eine empirische Untersuchung zu Migrationsgründen, zur aktuellen Situation und Zukunftsperspektiven der Zweiten Generation. *Das Verbindende der Kulturen, Sektion: Paedagogik /Bildung, Nr.15, TRANS İnternet Zeitschrift*
- Hamilton, R. (2004). *İssues of migration*. R. Hamilton ve R. Moore (Editörler), Education interventions for refugee children (s.83-96). London: Routledge/Falmer
- Kağnıcı,D.Y.(2017). Suriyeli Mülteci Çocukların Kültürel Uyum Sürecinde Okul Psikolojik Danışmanlarına Düşen Rol ve Sorumluluklar School Counselors’ Roles and Responsibilities in Cultural Adaptation Process of Syrian Refugee Children. *Elementary Education Online*, 2017; 16(4): 1768-1776 *İlköğretim Online*, 16(4), 1768-1776, 2017. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> doi: 10.17051/ilkonline.2017.342990
- Kaştan,Y.(2015).Türkiye’de Göç Yaşamış Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Problemler Problems On Migration Process Of Children Lıved In Turkey , *Uluslararası Sosyal Ve Eğitim Bilimleri Dergisi* Cilt 2, Sayı 4 Aralık 2015, Issn: 2148- 8673,S.216-229
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *KAÜ-İİBF Dergisi*, 3(3), 163-18
- Mamuk, R., & Hotun Şahin, N. (2016). İstanbul’da düzensiz göçmen olarak yaşayan kadınların sosyodemografik özellikleri ve yaşadıkları sorunlar. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5174-5188. doi:10.14687/jhs.v13i3.4022
- Mutluer M .(2003) .*Göç Sorunsalı Üzerine Kuramsal Çerçeve*. İstanbul, Çantay Kitabevi
- Sarıkaya, H.S. (2014). Belçika flaman bölgesi eğitim sisteminde Türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunlarının incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 246-260
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sayı, I. (1992). Olağanüstü koşullarda krize müdahalenin yeri ve önemi. *Kriz Dergisi*, 1(1), 4 -7.

- Sayıl, I., Berksun, E. O, Palabıyıkoglu, R., Devrimci-Özgüven, H., Soykan, Ç. ve Haran, S. (2000). *Kriz ve krize müdahale*. Ankara: Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları
- Şahin, C.,(1999). “Yurt Dışı Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri”, (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), Ankara: Gazi Üniversitesi,
- Şahin C. (2001) Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2):57-67.
- Şahin, Y. (2010).*Kentleşme politikası*. Trabzon: Murathan Yayınevi
- Tunç,İ.(2013) .*Uluslararası Göç Ve Göçmenlerin Sosyokültürel Uyum Sorunları*,www.Academia.Edu/5875594/Uluslararası Göç Ve Uyum_Sorunları
- Tuzcu,A. ve Ilgaz,A. (2015). Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri. Effects of Migration on Women Mental Health, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* ; 7(1):56-67 doi: 10.5455/cap.20140503020915
- Yüce,E.(2018). Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumları .School Adaptation Of The Syrian Students Under Temporary Protection. *Yüksek Lisans Tezi*,Hacettepe Üniversitesi Ankara, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Eğitim Bilimleri ABD,Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı.